DE MEDICUS-HISTORICUS VAN BRUGGE EN HET VRIJE, I. J. DE MEYER

Zonder iets te willen afdingen op het belangrijk werk dat hier door andere medici-historici in de eerste helft van de negentiende eeuw werd geleverd, vragen we de aandacht voor een geneesheer die op dat gebied naar onze overtuiging gulden sporen heeft verdiend, maar toch niet in één adem wordt genoemd met Carolus en Broeckx b.v.

Hij leefde in de uithoek van het partikularistisch West-Vlaanderen, was van een ongewone bescheidenheid en trad niet op het forum, ofschoon hem veel akademische eer te beurt viel en hij een rol speelde in de medische organizatie van zijn provincie.

Zijn medisch geschiedkundig werk publiceerde hij in brugse periodieken ; het behandelde alleen west-vlaamse artsen, west-vlaamse archieven en west-vlaamse verenigingen. Alles werd evenwel nauwgezet nagevorst en neergeschreven. Wij aarzelen niet het voor het beste te beschouwen dat hier op het gebied van de medische historie verscheen. Het is met kritische zin geordend en bestudeerd, het bleef niet tot knutselwerk beperkt, het was geen liefhebberij van een gelegenheidsamateur, geen opsomming van data of feiten zonder kontakt met de sociale en ekonomische achtergrond der geschiedenis.

Buiten zijn historische bijdragen behelst het geneeskundig œuvre van De Meyer niet veel meer dan wat chirurgische rariteitenkasuïstiek. Hij was chirurg van St Janshospitaal en leraar aan de vroedvrouwenschool te Brugge. In 1825 werd hij lid van de Provinciale Geneeskundige Kommissie, vanaf 1833 tot aan zijn dood was hij haar voorzitter. Hij had een grote praktijk. Bij haar stichting in 1842 werd hij lid van de Belgische Akademie voor Geneeskunde. Tal van bui-

tenlandse wetenschappelijke lidmaatschappen vielen hem te beurt, we tellen er twaalf, behoudens heel wat in het binnenland (1).

De geneeskundige geschriften van De Meyer zijn in het frans, op één na : *Grondbeginselen der vroedkunde ten gebruike myner leerlingen ;* het kende drie uitgaven ; uiteraard was het een zeer elementair onderwijs, in 1853, en aan weinig ontwikkelde vrouwen.

Reeds op twintigjarige leeftijd was De Meyer op het gebied van de archeologie werkzaam en had hij een historische studie over de brugse boogschutters voltooid. Zij kwam slechts, na een herziening van al de desbetreffende dokumenten, drieënvijftig jaar later van de pers : *Jaerboek der koninklyke Gilde van Sint Sebastiaen* (2). Het is een overvloedig gedokumenteerd stuk, dat loopt van 1280 tot 1858. Er moest dan toch te Brugge belangstelling en geld aanwezig geweest zijn om een studie van die aard, over zulk een onderwerp aan te vatten, te financieren en tot een goed eind te brengen. Mutatis mutandis kunnen wij dezelfde opmerking maken over de andere studies van De Meyer ; men zou voor het uitgeven van zulk werk en voor de royale manier waarop dit geschiedde thans met de handen in het haar zitten en geen uitkomst weten. Hoogstwaarschijnlijk heeft hij uit eigen beurs het nodige geld daarvoor verschaft.

Het leven van Izaak-Jozef de Meyer was veelbewogen, zoals de tijd waarin hij leefde. Hij werd geboren te Merendree op de 24 augustus 1786, in een gezin van weinig vermogende lieden. Zijn vader was een oud-soldaat uit de Zevenjarige Oorlog en werd aangesteld tot ambtenaar van de municipaliteit, die de franse overheersing te Merendree vestigde. Door een oom werd de jonge De Meyer in de gelegenheid gesteld te studeren. Zeer vroeg voelde hij zich tot de chirurgie aangetrokken ; in 1806 was hij hulp-chirurgijn in het krijgsgasthuis te Brugge. In 1806 werd hij onder de wapens geroepen. Eerst was hij strijdend soldaat ; als karabinier maakte hij de slag van Landshut mee ; hij was te Essling en te Wagram. In 1812 moest hij uit hoofde van ziekte het leger verlaten.

Na een kort oponthoud in zijn geboortedorp vertrok De Meyer naar Parijs om verder te studeren : op de 11 maart 1814 haalde hij in

---

(1) **Ann. Soc. Emul. Fl. Occid.**, 1857-1861, **11**, 357-361.

(2) Brugge, 1859, 538 blz.

de franse hoofdstad de doktorsbul met een proefschrift *Dissertation sur les maladies des mamelles*. Daar hier geen universiteit bestond gingen in die tijd heel wat zuidnederlanders hun diploma te Parijs halen ; met De Meyer studeerde er ook zijn streekgenoot, Charles Blomme uit Nevele, in de geneeskunde. Het proefschrift van De Meyer is niet veel zaaks, dat van Blomme ook niet.

Kort na zijn promotie werd De Meyer vrijwilliger in Napoleons leger, als « chirurgien-major ». In die hoedanigheid was hij te Waterloo, te Brussel, te Nijvel en te Charleroi in de dienst van de franse gekwetsten, vooral aan de grenadiers van de keizerlijke wacht besteedde hij zijn zorgen. In oktober 1815 vinden wij hem als militair chirurg te Brugge, een maand later werd hij te 's Hertogenbos in garnizoen gelegd, voorts te Utrecht, te Doornik, te Hoorn. In 1817 nam hij ontslag uit het leger en vestigde zich voor goed te Brugge. Daar overleed hij op 29 mei 1861, vierenzeventig jaar oud.

**
*

Het medisch-historisch werk van I.-J. de Meyer dagtekent uit de twintig laatste jaren van zijn leven ; na 1852 liet hij zelfs op dat gebied niets meer verschijnen. Hij ging toen op in zijn praktijk, in de ambten die hem ten dele waren gevallen en besteedde zijn vrije tijd aan de kunst (3). Hij bezat een enige verzameling van schilderijen en antikwiteiten. Op de 7 juli 1852 werd De Meyer gehuldigd door zijn vrienden en ambtsgenoten. Heel het medisch West-Vlaanderen was er aanwezig. Waarom die hulde maanden achtereen moest uitgesteld worden, was ons nooit klaar. Ook niet waarom zij te Kortrijk voor die brugse arts, voorzitter van de Provinciale Geneeskundige Kommissie van West-Vlaanderen, moest doorgaan. Niemand is profeet in eigen land.

Van zijn medisch-historische geschriften heeft De Meyer bibliofiele uitgaven laten verschijnen die royaal waren gedrukt en verlucht. Het oorspronkelijke verscheen in de *Annales de la Société d'Emulation de la Flandre Occidentale*. We geven hier een opsomming van dat œuvre

(3) **Notice sur le cabinet de tableaux et d'antiquités du Dr. De Meyer,** Em. Van de Bussche, Brugge, 1882 ; Univ. Bibl. Gent, nr. 214.F.8 (24).

in chronologische volgorde. Het vormt een tamelijk afgerond geheel over alle feiten en persoonlijkheden uit het verleden van de brugse medische wereld. We vermenen dat De Meyer de archieven van zijn stad volledig heeft afgezocht en de medische inhoud daarvan onder woord gebracht. Uit dien hoofde biedt zijn werk een rijke dokumentatie, waarin men over al de problemen die zich op het geneeskundig gebied hebben afgespeeld, de lokale echos kan beluisteren.

1) *Notice historique sur la Société médico-chirurgicale de Bruges,* 1841, 79 blz. Deze société was de voortzetting van twee oude gilden uit het ancien régime, de ene uit de veertiende eeuw, de andere uit het jaar 1665. De studie bevat o.m. de statuten van die verenigingen waarin veel merkwaardigs over de toenmalige medische praktijk met haar wisselvalligheden vernomen wordt.

2) *Notice sur Thomas Montanus (Van den Berghe) né à Dixmude en 1615, médecin-pensionnaire de Bruges,* 1841, 16 blz. Deze studie stelt de betekenis van Montanus in het licht. De Meyer is ook een droge naaldets van Montanus op het spoor gekomen, die zich in de universiteitsbiblioteek te Gent bevindt (12 cm./18 cm.). Hij zelf nam het initiatief tot het oprichten van een monument ter ere van Th. Montanus in diens geboortestad en sprak te dier gelegenheid de feestrede uit op 24 juli 1845. Op dezelfde dag werd, ook te Diksmuide, een memoriaal voor beeldhouwer Karel van Poucke onthuld. Waar bevinden zich thans deze monumenten ?

3) *Origine des apothicaires de Bruges,* 1842, 85 blz. Een buitengewoon gedokumenteerd stuk met een schat van wetenswaardigheden, o.m. een afdruk van de keure der gilde van de apotekers-drogisten uit het jaar 1316.

4) *Recherches sur la pratique de l'art des accouchements à Bruges, depuis le 14e siècle jusqu'à ce jour,* 1843, 56 blz. Werpt een licht op het voor de volksgezondheid zo belangrijk ambt der vroedvrouwen, met archiefstukken uit de veertiende, vijftiende en zestiende eeuwen.

5) *Notice biographique sur François Rapaert et ses descendants,* 1844, 99 blz. Een zeer uitvoerige van allerlei archiefstukken voorziene studie over de alleszins merkwaardige figuur die Rapaert geweest is. Hij ging o.m. de strijd aan tegen Van Bruhezen en diens astrologische almanakken (omstr. 1551). Brengt voorts de almanak van Fr. Rapaert zelf, die op een meesterlijke manier Van Bruhezen afbreekt en een schrander pleidooi houdt voor de wetenschappelijke geneeskunde. Te

dier gelegenheid worden heel wat vergissingen, aan de hand van onbetwistbare dokumenten goedgemaakt. Rapaerts almanak is een uniek monument van pamfletstijl.

6) *Notice sur Corneille van Baersdorp, médecin de Charles-Quint*, 1845, 49 blz. Keizer Karel schonk nooit aan andere dan zuidnederlandse hofartsen zijn volle vertrouwen. Eén daarvan was de bruggeling Cornelis van Baersdorp. De Meyer heeft diens leven en werk beschreven. Hij brengt o.m. de handvest waarbij Karel V aan Van Baersdorp, die zijn leven redde, tal van voorrechten verleent en hem in de keizerlijke adel opneemt.

7) *Notice sur Pierre Lanbiot, chirurgien-pensionnaire de l'hôpital de la ville et du Franc de Bruges*, 1846, 15 blz. Die Lanbiot, geboortig van Westkapelle, was te Brugge een tijdje de paus van de geneeskundige wereld. Hij schreef een anatomisch traktaatje over de lymfewegen, dat heel wat persoonlijk proefondervindelijk werk bevat. De Meyer haalde hem uit de vergetelheid en plaatste hem in zijn juist daglicht zonder overdrijving of dityrambische bewondering.

8) *Analectes médicaux*. Bevat twee bundels geschriften, de eerste van 346 blz. verscheen in 1851, de tweede van 294 blz. in 1852 ; sommige vroegere studies werden er in opgenomen. De eerste bundel verzamelt alle feiten uit de geneeskundige praktijk die zich binnen de stad en het Vrije van Brugge hebben afgespeeld en waarvan aantekeningen vanaf de vroegste tijden konden opgespoord worden. De tweede bundel brengt biografische gegevens over artsen en chirurgen vanaf 1400 tot 1850, die in het brugse ooit werkzaam zijn geweest. De geneeskundige analekten die De Meyer verzameld heeft uit allerlei bronnen, zijn een kostbare ertsmijn voor de medische geschiedschrijving, vooral de autentieke dokumenten zijn van een grote waarde ; de kommentaar die de auteur er aan toevoegt is evenwel te subjektief, een modern arts zal ze niet meer voor zijn rekening willen nemen. Zo b.v. zal men thans wat huiverig staan tegenover de konkluzies die De Meyer voor eigen rekening opmaakt over de betekenis van Jan Palfyn. Het belet evenwel niet dat men nergens zoveel bio- en bibliografische data over Palfyn verzameld vindt.

***

Het medisch-historisch werk van I.-J. de Meyer is tamelijk beperkt

van inhoud en behandelt alleen Brugge en het brugse. Doch van wat zich binnen dat klein geografisch gebied in de eeuwen vóór 1850 afgespeeld heeft, brengt het een goed en volkomen trouw beeld, dank zij een uitvoerig feitenmateriaal. Dat materiaal ter beschikking te hebben gesteld door het uitkammen van de archieven en andere archeologische dokumenten van allerlei aard, is de onschatbare verdienste van De Meyer geweest. Wie over de medische geschiedenis van noord West-Vlaanderen wil ingelicht zijn, komt altijd bij deze geneesheer terecht. Er is aan de bronnen die De Meyer ter beschikking stelde niet veel meer toegevoegd. We vermenen dat dit ook in de toekomst niet meer mogelijk zal zijn. De sekure zorg waar de dokumentatie van De Meyer mee omringd wordt, is zeker niet haar geringste waarde.

E.

Le médecin brugeois Isaac de Meyer (1786-1861) mérite de prendre place parmi les premiers historiens de la médecine belges du siècle dernier. Bienque traitant exclusivement du passé médical de Bruges et de son Franc, l'œuvre de cet auteur est remarquable par la richesse des documents qu'elle met au jour et par l'esprit critique qui la caractérise.